

24.8.2022

VN/22991/2022

Regionförvaltningsverk, kommuner och sjukvårdsdistrikt

Styrningsbrev om förberedelserna inför arbetskonflikten och trygghandlet av social- och hälsovårdstjänster vid störningar

Bakgrund

Tehy rf och Finlands närvårdar- och primärskötarförbund SuPer rf har i samband med kollektivavtalsförhandlingarna inlett stridsåtgärder. Den 18 augusti 2022 gav organisationerna strejkvarsel till Egentliga Tavastlands sjukvårdsdistrikt, den 19 augusti 2022 till Egentliga Finlands sjukvårdsdistrikt och den 22 augusti 2022 till södra hemvårdsenheten i Helsingfors stad. Det första meddelandet om strejkvarsel gäller intensivvården vid centralsjukhuset i Egentliga Tavastlands sjukvårdsdistrikt den 2 september 2022 kl. 00.01-23.59. Den andra arbetsinställelsen ska enligt meddelandet börja den 6 september 2022 kl. 00.01 och sluta den 9 september 2022 kl. 23.59, och gäller intensivvårdsavdelningen för operations-, intensivvårds- och smärtvårdstjänster vid Åbo universitetscentralsjukhus. Det strejkvarsel som gäller södra hemvårdsenheten i Helsingfors stad omfattar nio närserviceområden och en resurspool. Varslet gäller tiden mellan den 6 september 2022 kl. 00.01 till den 9 september 2022 kl. 23.59.

Tehy och Super förklarade samtidigt ansökningsförbud och förbud mot tillfällig förflyttning i samkommunerna Egentliga Finlands och Egentliga Tavastlands sjukvårdsdistrikt, med avsikten att de ska gälla så länge arbetskonflikten pågår. Under förbuden mot ansökning och förflyttning kan ingen av Tehys eller Supers medlemmar söka eller ta emot arbetsuppgifter som ledigförklaras vid de ovannämnda enheter som omfattas av strejken eller, genom en sådan tillfällig förflyttning som avses i SOTE-avtalet och i 1 kap. 10 § i AKTA, flytta till arbetsuppgifter vid en enhet som omfattas av strejken.

Utöver de ovannämnda åtgärderna har Tehy, Super och Tjänstemannaförbundet ERTO förklarat ett förbud mot övertidsarbete och skiftbyte för Studenternas hälsovårdsstiftelse för tiden mellan den 16 augusti och den 16 september 2022. Dessutom förklarade Tehy och Super ett förbud mot övertidsarbete och skiftbyte inom den kommunala sektorn som gäller tills vidare. De gjorde en ändring i ramvillkoren för förbudet för tiden 1.6.–31.8.2022 som innebär att arbetstagarna under denna tid kunde komma överens om skiftbyte eller extra arbete om de ville. Enligt det tidigare meddelandet ska förbudet mot övertidsarbete och skiftbyte vara i kraft tills vidare igen från och med den 1 september 2022.

Social- och hälsovårdsministeriets första styrningsbrev om förberedelserna inför strejken och trygghandlet av social- och hälsovårdstjänster vid störningar sändes ut den

21 mars 2022 (VN/7780/2022). Med anledning av de hot som ovannämnda och eventuella kommande stridsåtgärder kan utgöra upprepar ministeriet dess tidigare anvisning och uppmanar kommunerna och sjukvårdsdistrikten att se till att ha beredskap för och förbereda sig för olika scenarion. Under arbetskonflikter störs servicesystemet för social- och hälsovården, och det kan bli svårare eller till och med omöjligt att producera tjänster. Under arbetskonflikten bör man säkerställa särskilt de brådskande och nödvändiga tjänsterna.

Ansvar för regional beredskap och förberedelse inom social- och hälsovården

Social- och hälsovårdsministeriet leder, övervakar och samordnar social- och hälsovårdens beredskap vid störningar och undantagsförhållanden. De statliga myndigheterna och inrättningarna och kommunerna måste se till att deras uppgifter sköts så bra som möjligt också vid undantagsförhållanden och störningar.

Kommunerna och sjukvårdsdistrikten ska ha beredskap för de störningar som eventuella stridsåtgärder kan orsaka och för de konsekvenser som de kan få för servicesystemet för social- och hälsovården. Det är viktigt att komma igång med beredskapen och åtgärderna snabbt och att förutse läget. När myndigheterna utövar sina befogenheter ska de samtidigt iaktta principerna om proportionalitet, nödvändighet och ändamålsenlighet samt övriga krav på god förvaltning.

Bestämmelser om regional beredskap inom hälso- och sjukvården finns i hälso- och sjukvårdslagen (1326/2010). Enligt 38 § i den lagen ska samkommunen för ett sjukvårdsdistrikt i samråd med kommunerna inom sitt område besluta om den regionala hälso- och sjukvårdsberedskapen för störningssituationer under normala förhållanden och för undantagsförhållanden. Syftet med den beredskap där den specialiserade sjukvården och primärvården samarbetar är att se till att hälso- och sjukvårdens kapacitet och resurser räcker till och att planera hur patientströmmarna ska styras. Sjukvårdsdistrikten inom specialupptagningsområdet ska dessutom samarbeta vid planeringen och samordningen av produktionen i området och svara för de uppgifter i samband med beredskap och förberedelser som avses i 42 a § i hälso- och sjukvårdslagen.

Även den myndighet som enligt 33 b § 1 mom. i socialvårdslagen (1301/2014) svarar för den kommunala socialvården ska genom beredskapsplaner och förberedelser för verksamhet i störningssituationer och för verksamhet under undantagsförhållanden och genom andra åtgärder säkerställa att dess uppgifter kan skötas så väl som möjligt också vid störningssituationer under normala förhållanden samt under undantagsförhållanden. Genom enhetlig nationell beredskapsplanering inom social- och hälsovården och skapandet av en lägesbild tryggas social- och hälsovårdens kapacitet att klara av störningar, till exempel strejkhot.

Åtgärder för att trygga social- och hälsovårdstjänsterna och garantera klient- och patientsäkerheten

Social- och hälsovårdsministeriet betonar att trots att arbetskonflikten medför ökat tryck för servicesystemet, ska kommunerna och sjukvårdsdistrikten utföra de uppgifter som ankommer på dem och trygga klienternas och patienternas rätt att få de brådskande eller nödvändiga hälso- och sjukvårdstjänster och de socialvårdstjänster som de behöver.

Kommunerna och sjukvårdsdistrikten ska på förhand göra upp en plan för eventuella arbetskonflikter. Kommunerna ska kontinuerligt bedöma hur servicekapaciteten utvecklas och redan på förhand förbereda sig på att göra ändringar i verksamheten för att svara på servicebehovet. Kommunerna kan vid behov besluta om ordnande av service till exempel inom ett samarbetsområde, som verksamhet mellan kommunerna eller genom centralisering av funktioner.

Vid ordnandet av tjänster är kommunernas och samkommunernas metoder i första hand:

- Samarbete mellan kommunerna och sjukvårdsdistrikten. I fråga om vissa tjänster också möjligheter till samarbete och ömsesidig hjälp mellan regionerna, med beaktande av samarbete som sträcker sig över specialupptagningsområdet, för att trygga tjänsterna och säkerställa tillgången till personal.
- Anskaffning av tjänster från andra kommuner och samkommuner.
- Användning av köpta tjänster och servicesedlar. Privat tjänsteproduktion inom social- och hälsovården och aktörer inom den tredje sektorn kan användas för att komplettera och stärka den offentliga tjänsteproduktionen i enlighet med regionens behov. I fråga om köptjänster ska kommunerna se över de avtal som de har med privata tjänsteproducenter om beredskap för störningar och ge anvisningar om beredskapen till producenterna av köptjänsterna.
- Rekrytera ytterligare personal själv antingen från personalföretag eller från andra kommuner genom avtal.
- Möjligheter enligt arbetslagstiftningen, personalöverföringar och förhandlingar med arbetstagarna.
- Tillfälligt minska den icke-brådskande vården för att trygga den brådskande vården, dock utan att äventyra patienternas hälsa.
- Utnyttja andra möjligheter att organisera och ordna tjänster.

Om strejken genomförs kommer underskottet på social- och hälsovårdspersonal i social- och hälsovårdens servicesystem att temporärt vara större än för närvarande. Syftet med förberedelserna och planeringen är att under en störningssituation och när servicesystemet belastas säkerställa ett tillräckligt antal anställda så att social- och hälsovårdstjänsterna kan tryggas. I verksamheten och servicen prioriteras brådskande åtgärder och åtgärder som behövs för att tillgodose särskilda behov. Jour- och akutmottagningsverksamheten ska tryggas.

När strejk hotar kan man vid trygghandlet av kritiska tjänster och funktioner också utnyttja skyddsarbete, vars behov avgörs av kommunen eller samkommunen. Enligt 12 § i lagen om kommunernas och välfärdsområdenas tjänstekollektivavtal (669/1970) avses med skyddsarbete arbete som vid arbetsinställelse är oundgängligt till förhindrande av fara för medborgarnas liv eller hälsa eller för skyddande av sådan egendom, som speciellt utsätts för fara med anledning av arbetsstriden. En tjänsteinnehavare är inte skyldig att utföra uppgifter som omfattas av en tillåten strejk. En tjänsteinnehavare som inte omfattas av stridsåtgärden ska uppfylla sina normala tjänsteplikter och är dessutom skyldig att utföra skyddsarbete. Den som omfattas av en arbetskonflikt kan med sitt eget samtycke utföra skyddsarbete.

Arbetsgivaren beslutar om utförande av skyddsarbete och om det antal anställda som behövs för arbetet. Ett förordnande om utförande av skyddsarbete ska meddelas tjänsteinnehavarna i god tid för att de kritiska funktionerna ska kunna tryggas genom andra arrangemang i situationer där någon vägrar att utföra skyddsarbete. Under arbetskonflikten bedömer arbetsgivarna behovet och möjligheten att ändra arbetsuppgifterna utifrån verksamhetsförutsättningarna och personalens yrkesskicklighet och förmåga. För att trygga funktionerna kan också själva arbetet och arbetsuppgifterna överföras till någon annan plats än den sedvanliga arbetsplatsen. Arbetsgivaren ansvarar för arbetstagarnas säkerhet i arbetet också under strejken. Vid bedömningen av riskerna på arbetsplatsen och de åtgärder som vidtas på basis av bedömningen ska avvikande situationer och eventuell underbemanning i verksamheten beaktas.

Social- och hälsovårdsministeriet anser det vara viktigt att sammanställa en uppdaterad lägesbild över belastningen på tjänsterna och personalen och att analysera informationen i anslutning till den, så att de tillgängliga resurserna kan riktas till kritiska behov tillräckligt snabbt. Social- och hälsovårdsministeriet följer upp situationen för tjänsterna och personalen inom den specialiserade sjukvården, primärvården och socialvården, och för en dialog med kommunerna och samkommunerna om förberedelserna inför arbetskonflikten och de åtgärder som den förutsätter.

Situationen i fråga om belastningen på tjänsterna och tillgången på personal kan variera i olika delar av Finland, och därför uppmanar social- och hälsovårdsministeriet kommunerna och sjukvårdsdistrikten att omsorgsfullt bedöma också de metoder som samarbetet möjliggör för att trygga tillgången till tjänster och en tillräcklig personalstyrka.

Social- och hälsovårdsministeriet uppmanar regionförvaltningsverken att i egenskap av tillsynsmyndighet upprätthålla kontakterna med de instanser som ansvarar för ordnandet och producerandet av tjänsterna i sitt område och att se till att områdena förberett sig för stridsåtgärderna och de åtgärder som de kräver och att patient- och klientsäkerheten och befolkningens nödvändiga tjänster kan tryggas.

Kanslichef

Veli-Mikko Niemi

Regeringsråd

Riitta-Maija Jouttimäki

Sändlista

Kommunerna
Sjukvårdsdistrikt
Regionförvaltningsverken
Valvira

För kännedom

Familje- och omsorgsminister Lindén
Statssekreterare Mäkipää
Specialmedarbetare Lindeberg
Statsrådets kansli
Finlands Kommunförbund
Institutet för hälsa och välfärd
Ålands hälso- och sjukvård
Ålands landskapsförvaltning
Välfärdsområdenas direktörer